

Anadolu'da Bir Viking Haçlısı: Svend Svensson

A Viking Crusader in Anatolia: Svend Svensson

Selahattin ÖZKAN*

Öz

Hristiyan Avrupa için birinci milenyumun ikinci yarısını etkileyen iki büyük olaydan birincisi Müslüman ordularının bir zamanlar Hristiyan olan topraklar üzerinde hızla ilerlemesi ise ikincisi de Viking akınlarının tüm Avrupa kıyılarını hırpalamasıdır. Ancak çok geçmeden bu iki büyük güçten ikincisi olan Vikingler Hristiyanlığı kabul etmiş ve birinci güce karşı toplanan Haçlı kuvvetlerine dâhil olmuştur. Haçlı Seferlerine Hristiyanlığın resmi doktrininde kazandırılan manevi güç, Avrupa'daki tüm toplumlara derinden etkilemiştir. Tüm Hristiyan dünyası Haçlı düşüncesine uygun olarak harekete geçmiş ve Anadolu üzerinden geçerek kutsal topraklara doğru yönelmiştir. Haçlı düşüncesiyle harekete geçen bu toplumlar arasında Hristiyanlığa henüz geçmiş; bir zamanlar Viking olarak barbar sınıfa sokulan, İskandinav halkları da vardır. 1095 yılında Papa II. Urbanus'un çağrısına uyan birçok Avrupalı hanedan üyesi gibi Svend Svensson da başta Danimarka olmak üzere tüm İskandinavya'dan topladığı on beş bin kişilik ordusu ile Kudüs'e doğru yola çıkmıştır. Önce Konstantinopolis'e uğradıktan sonra Kudüs'e gitmek üzere Anadolu içlerine ilerlemiştir. Ancak bu ilerleyişi Akşehir (Φιλομήλιον)'den öteye geçememiş ve emrindeki on beş bin askeriyle burada öldürülmüştür. Yeni yapılacak arkeolojik çalışmalarla desteklendiği takdirde Svend Svensson'un Anadolu'da Haçlılar ile birlikte gerçekleştirdiği yolculuğu Haçlı tarihinin ilgi çekici bir parçası olarak tarih yazınıımızdaki yerini alacaktır. Onuncu yüzyıla kadar Avrupa'yı yakıp yıkan akıncılarıyla Vikinglerin Hristiyanlaşması onların Hristiyan dünyanın bir parçası olmasını sağlamıştır. Öyle ki en vahşi hatıralarıyla Vikingler, Avrupa kimliğinin oluşmasında eşsiz bir yer edinmiş ve hızla Haçlı kuvvetleri içinde Müslümanlara karşı Anadolu içlerine de yürümüştür. Burada tanıtmaya çalıştığım tarihsel kişiliği ve Haçlı güçleri içindeki yeri ile Svend Svensson ve emrindeki birliklerin Anadolu'da bıraktığı izler aydınlatılmayı beklemektedir.

Anahtar sözcükler: Svend Svensson, Viking, İskandinavya, Anadolu, Haçlı Seferleri

Abstract

There were two major events that affected Christianized Europe in the second part of the millennium. The first was the rapidly advancing Muslim armies on the once Christian soils, and the second was the Viking expeditions that were destroying all European shores. But soon the second of these two powers, the Vikings, accepted Christianity and joined the Crusaders against the first power which we mentioned above. The spiritual power of the Christian Doctrine that sustained the Crusades had profoundly affected all societies in Europe. The entire Christian world acted according to the Crusader principles and passed through Anatolia reaching the holy lands. Among the nations that acted upon the Crusader thought were the Scandinavian nations which were newly Christianized like the Vikings who were categorized as barbarians not so long ago. In the year 1095, Svend Svensson like many European dynasty members heard the call of Pope Urban II and set off to Jerusalem with fifteen thousand companions from mostly Denmark and all over Scandinavia. He tried to advance Jerusalem through the Anatolian peninsula after stopping in Constantinople. However, Svensson could not go beyond the city of Akşehir (Φιλομήλιον) and was killed there with the fifteen thousand men under his command. Hence, if new archeological expeditions are financed, Svend Svensson's journey with the Crusaders in Anatolia will take its place in our historical records and become an interesting part of Crusade History. As a result of their conversion to Christianity, the once raiders of Europe, the Vikings became a part of the Christian world. Thus, the Vikings with their savage memories, occupied a unique place in the forming of a European identity, and marched against

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, seloxys@yahoo.com

the Muslims in Anatolia with the Crusader armies. This paper, attempts to introduce the historical identity of Svend Svensson and to shed light upon the traces his troops left in Anatolian soils that have been waiting to be discovered.

Keywords: Svend Svensson, Viking, Scandinavia, Anatolia, Crusades

Giriş

Hristiyan Avrupa için birinci milenyumun ikinci yarısını etkileyen iki büyük olaydan birincisi Müslüman ordularının bir zamanlar Hristiyan olan topraklar üzerinde hızla ilerlemesi ise ikincisi de Viking akınlarının tüm Avrupa kıyılarını hırpalamasıdır. İmparatorlukların parçalandığı, Hristiyanlığın parlak günlerinin sona erdiği ve uygar dünyanın barbarlarca yok edildiği düşüncesi Ortaçağ'ın ortalarında hâkimiyet kazanmıştır. Ekonomik sıkıntılar, ekolojik sorunlar ve siyasi çalkantılar ise tüm bu teolojik apokaliptiği besleyen diğer unsurlardır (Gabriele, 2011, s. 143). Manastırlarına kapanmış din adamları, çökmüş ticaretin kırsala hapsettiği alt sınıflar ve küçülmüş iktidarları ile saray duvarlarının arkasındaki güçsüz krallar yeni bir çağın başlamasını sabırsızlıkla beklemektedir.

İkinci milenyumun Hristiyan Avrupa'da yeni bir uyanışı canlandırması kaçınılmazdır. Bir yanda din adamları kıyamet senaryoları ile cennetin yaklaşan güzelliğini müjdelemişler öte yanda bu müjdeyi siyasi bir düstur edinmiş krallıklar kendilerine yeni egemenlik sahaları yaratabilmişlerdir. Kırsalın toplumsal tabakaları arasında sıkışan halk kesimleri bu müjdeyi çıkarıcı yaklaşımlarıyla benimsemişken yeniden canlanan ticaret ağlarının üst tabakaların ekonomik tamahlarını da kabarttığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Dinsel bir müjdenin siyasi motivasyonu ile birleşen Avrupa'nın tüm toplumsal tabakaları bilinen dünyanın sınırlarına dayanmayı böylece başarabilmiştir. Çok geçmeden bu sınırları da aşacak olan Avrupa'nın dinsel önderleri bu yeni istenci kendi teolojik anlamları ile yönlendirebilmiştir.

Bu anlamıyla Hristiyan Avrupa'nın kuzeydeki barbar komşularını Hristiyanlaştırma çabası ile bir zamanlar Hristiyan olan toprakları yeniden kazanmaya çalışmasını aynı potada birleştirebilmekteyiz. Çıkış noktaları aynı olan ama farklı yöntemleri benimseyerek kimi zaman ortaklıkları anlaşılmayan farklı veçheler yaratabilmiştir. Sekizinci yüzyıldan başlayarak Avrupa kıyılarına akınlar düzenleyen Vikinglerin askeri savunma taktiklerinin ötekileştiren yüzü yerine kültürel kimliğin ortaklaştırmasının toplumlara birleştiren gücüyle durdurulmak istenmesi ikinci milenyumun "kurtuluşçu" düşüncesinin bir neticesidir. Aynı düşünce on binlerce insani Hristiyan topraklarının Müslümanların eline geçmesinin engellenmesi amacıyla örgütleyebilmiş ve ne yaptığının pek de farkında olmayan siyasi ve askeri önderlerin arkasında Ortadoğu coğrafyasına doğru sürükleyebilmiştir.

Yöntem ve Vikinglerin Hristiyanlaşması

Her ne kadar tüm İskandinavya'nın Hristiyanlaşması daha uzun bir zaman almışsa da, Vikinglerin Hristiyanlık inancıyla tanışması onuncu ve on birinci yüzyıllar arasında tarihlenmektedir. Romen-Katolik otoritesinin resmen tanıdığı İsveç, Norveç ve Danimarka'daki başpiskoposlukların kuruluş tarihleri daha sonra olsa da, gerek Germen kroniklerinde gerekse İngiliz arşivlerinde, Vikinglerin on birinci yüzyıldan sonra barbar akıncılar olarak anılmayı bırakılmış ve Hristiyan Avrupa'nın bir parçası olarak algılanmaya başlanmıştır. Daha sonra kurulan resmi Kilise organizasyonu ise İskandinavya'daki tüm Pagan kalıntıları ortadan kaldırmış ve kadim Viking kavminin devamı olan tüm İskandinav toplumlarını sadece özde değil pratik anlamıyla da Hristiyanlaştırmıştır. Zira, İsa'yı kabul eden Vikinglerin birçoğu bu dönemde hala Pagan pratiklerini de korumaktaydı.

Vikinglerin birer akıncı olarak Avrupa'yı arşınladığı sekizinci yüzyıldan ve Hamburg-Bremen Kilisesi'nin İskandinavya'ya ilk misyonerleri gönderdiği dokuzuncu yüzyıldan itibaren kuzeyin bu asi halklarının yeni inançları ile tanıştığı kabul edilebilir. Bu dönemde birbirleriyle rekabet etmekte olan İskandinavya'nın küçük ve parçalanmış karalıkları yeni tanıdıkları bu inancı kendi siyasi emelleri için kullanmayı da istemişlerdir. Zira, Hristiyanlık gibi tek tanrılı bir inancın tek başlı bir siyasi yönetimin otorite gücünü desteğiyle çok tanrılı bir inanç sistemi üzerine oturmuş parçalanmış siyasi rekabete dayalı

bir sisteme üstün çıkacağı açıktır. Böyle de olmuş yeni inancın gölgesinde yeşeren İskandinavya'daki güçlü siyasal birlikler çok tanrılı inancın zayıf bağlarını yok edebilmiştir.

Vikinglerin Hristiyanlaşmasının yarattığı bu tarihsel gerçeklik göz önüne alındığında Svend Svensson'un biyografisinin oluşturulması ya da Viking Haçlılarının kronolojisinin çıkarılmasında sadece sagalara bağlı kalınmayacaktır. Zira tümü Hristiyanlaşmadan sonra yazıya geçirilen sagaların, efsanevi ve tutarsız yanları ayıklansa dahi üzerlerindeki Hristiyan etkisinden bağımsız düşünülmemesi gerekir. Arkeolojik buluntular, harici tarihi kaynaklar ya da bağımsız modern araştırmaların çapraz ve eleştirel analizleri olmaksızın sagaların tarihi çalışmalarda kullanılması, sadece sagalar ile Viking tarihinin anlaşılması ve tartışılması mümkün görülmemektedir. Konumuzla ilgisi bakımından bu duruma örnek olarak Yngvars saga víðförla isimli sagada (1762, s. 53) bahsi geçen Ingvar'ın zaman olarak uymamasına rağmen, yaptığı seyahatler sonucunda yazarının onu kendi inancından etkilenip haçlılar arasında göstermesi akla gelmektedir. Ingvar'ın haçlılar ile birlikte hareket etmediği ve Anadolu'ya gelmediği, Haçlılar ile ilgili tasvir ve anekdotların sonradan eklendiği ancak run taşlarının okunması, asıl metnin arkeolojik verilerin ve çağdaşı olan kroniklerle karşılaştırılmasıyla mümkün olabilmektedir (Glazyrina, 2002, s. 12).

Tarihi Kaynaklar ve Viking-Haçlı İlişkileri

Neredeyse Vikinglerin Hristiyanlaşması ile Haçlı çağrılarının tüm Avrupa kentlerinde yankılanması neredeyse aynı dönemlerde gerçekleşmiştir. Vikingler gibi Avrupa'daki kalan diğer barbar kavimlerin Hristiyanlaştırılması elbette ki Haçlı düşüncesinin bir uzantısıdır. Ancak yeni milenyumun yarattığı teolojik çalkantıların bir sonucu olan Haçlı düşüncesi ne Vikingler gibi salt barbar kavimlerin Hristiyanlaştırılması ile sınırlı olmuş ne de coğrafi olarak içinden çıktığı Avrupa'nın coğrafi sınırlarına takılıp kalmıştır. Bir yandan Haçlı birlikleri kutsal toprakları kurtarmak amacıyla Avrupa'nın ötesine sarkıtılırken bir yandan da Avrupa'nın kendi içinde kalan Pagan unsurlarından kurtulunmuştur. Tüm bu askeri hareketlilik yoğun bir teolojik meşrulaştırma ile gizlenmiştir ki Haçlı düşüncesini savaş alanlarındaki tezahürü dinsel bir tasavvurun uzantısı gibi sunulabilmiştir. Bu tasavvurla Anadolu'ya gelen Vikingler yine eski alışkanlıklarını bırakmamış ve Haçlılar ile birlikte geldikleri Ortadoğu coğrafyasında Bizans ordusunda çalışmayı sürdürmüştür (Tancredi ve Cadomensis, 2005, s. 84). Vikinglerin Anadolu ve Ortadoğu ile olan bu bağlantısı, İskandinavya'daki nadir arkeolojik buluntular ile de ispatlanabilmiştir.

Haçlıların kutsal toprakları kurtarma düşüncesi ile Anadolu'ya ve Yakınoğu'ya akın ettiği dönemin aynı zamanda Vikinglerin Hristiyanlaşması ile aynı zamana denk gelmesi Haçlı Seferlerinin İskandinavya'daki krallıkların doğrudan katılımını sınırladığı görülmektedir. Ancak bu sınırlılık hali tümüyle Haçlılar içindeki İskandinav varlığının yok sayıldığını akıllara getirmemelidir. Zira Haçlılar arasındaki İskandinav topluluklarının varlığı batı yazınının da on dokuzuncu yüzyılın başından itibaren, nadiren de olsa, kendisine yer edinebilmiştir.¹ Gerek batıdaki gerekse doğudaki Ortaçağ kronikleri, İskandinavya'daki runik taşlar üzerindeki tanık ifadeleri ile yakın dönem tarihçilerinin ayrıntılı çalışmaları Haçlı orduları içindeki Viking unsurlarının gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Bu konudaki sagaların nispi suskunluğunu ise kısmen Hristiyanlaşma sonrası yazılı hale getirilmelerine kısmen de 1728'teki büyük Kopenhag yangınında tarihi arşivlerin yitirilmesine bağlanabilir (Lauring, 2003, s. 58).

Öte yandan Vikinglerin Anadolu ile olan ilişkisinin sadece Haçlı düşüncesiyle ilintili olmadığını söylemekte yarar vardır. Haçlıların Anadolu'ya, Kutsal Topraklara ve Doğu'ya tüm Hristiyanları çağırmasından çok önce Vikinglerin birçok batı Avrupalı toplumun aksine Anadolu, Akdeniz'in doğusu ve Yakınoğu coğrafyalarını tanıdığını, bildiğini ve buralarda bulunduğunu biliyoruz (Özkan, 2016, s. 149. Damico, 1995, s. 107). On üçüncü yüzyılda yazılı hale getirilen saga olarak bilinen Viking destanlarında Bizans topraklarına yapılan seyahatler de işlenmiştir (Sturluson, 1976, s. 15). Doğu Roma İmparatorluğu toprakları üzerinde seyahat eden, ticaret yapan ve askerlik görevleri yerine getiren Vikingler Anadolu ve diğer Bizans coğrafyalarında siyasal, kültürel, ekonomik ve dinsel bağlantılar kurmuştur. Sadece büyük

¹ Bazı örnekler için bakınız: Friedrich Wilken, *Geschichte der Kreuzzüge*, Leipzig, 1827. Charles Mills, *The History of the Crusades*, London, 1822, Michaud, *Histoire des Croisades*, Paris, 1854, Paul Riant, *Expéditions et pèlerinages des Scandinaves en Terre Sainte*, Paris, 1865

şehir “Miklagarðr” olarak andıkları İmparatorluğun başkenti Konstantinopolis’te değil İmparatorluğun geniş sınır boylarında, Anadolu içlerinde ve uzak eyaletlerinde de yaşamışlardır. Ancak Vikinglerin Anadolu’daki ve Bizans İmparatorluğu’nun başka köşelerindeki varlığının Hristiyanlaşma ve Haçlı düşüncesinin doğmasıyla artış göstermiştir (Ciggaar, 2007, s. 124).

Vikinglerin Hristiyanlaşması İngiliz, Germen ve Bizans kiliselerinin lojistik, Roma’daki Papalık Makamının teolojik ve İskandinavya’da kurulmakta olan yeni hanedanlıkların da politik desteğiyle gerçekleşmişti. Bu sürecin kendi iç dinamiklerinin değişken yapısı bileşenlerinin ağırlığının zaman içinde değişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle henüz toplumsallaşmamış bir dini nüvenin ferdi olarak İskandinav hanedanlıkları yeni inançlarına dört elle sarılırlar ve Germez kuzenlerinin izlediği yolu izleyerek kutsal topraklara akın ederler (Runciman, 2008, s. 37). Böylece hem kendi yerel iktidarlarına evrensel bir meşruiyet kazandırmışlar hem de Ortaçağ’a özgü yereldeki güç dengelerinin kendilerinin aleyhine dönüşmesini engellemişlerdir. Danimarka’yı dört asırdan daha uzun süre boyunca yöneten, zaman içinde egemenliğini İsveç, Norveç ve İngiltere’ye kadar genişleten Jelling (Ylving, Yngling ya da Knýtling) hanedanlığı Sveinn Ástríðarson’dan sonra annesi Estrid Svendsdatter’in adıyla anılmaya başlanmıştır.

Birinci Haçlı seferine kadar doğu ile batı arasındaki etkileşim çok sınırlıdır ve İtalyan toprakları bunun nadir bir örneği olarak görülmektedir. Bu sınır Haçlıların gelişiyi Anadolu’ya kaymıştır. 1098’de Antakya Haçlıların eline geçtiğinde şehrin yönetimi de facto olarak Norman bir ailenin elindedir. Yine de şehir yönetimi de jure olarak Bizans’ta kalmış olsa da coğrafi isimlendirmelerinden şehir yönetimindeki ağırlıklarına kadar kuzeyli etkisi kendisini hissettirmektedir (Ciggaar, 2007, s. 124). Aynı etki Kudüs Latin Krallığı’nın kuruluşu esnasında da kendisini göstermektedir (Murray, 1992, s. 302). Bu ve benzer şekillerde Bizans ordusundaki Vareng olarak görev almalarından Antakya ve Kudüs’teki siyasal etkilerine kadar çeşitli şekillerdeki etkileşimleri Hristiyanlaşmaları ile Haçlıların Anadolu’ya ve Yakındoğu’ya gelmeleri arasındaki zamansal çakışmaya işaret etmektedir. Konstantinopolis’in 1204’te işgaline kadar süren süreçte Haçlıların siyasal varlıkları ile kuzeyli birliklerin Anadolu’daki varlığı kimi zaman örnekteki gibi etkileşimleri de meydana getirmiştir (Ciggaar, 2007, s. 125).

Katolik dünyasında ise haçlı ruhu on sekizinci yüzyılda Napoleone Bonaparte’ın Malta adasındaki Şövalye egemenliğine son vermesine kadar genel olarak devam etmiştir. Öte yandan Danimarka gibi ülkelerde kraliyetin, aristokrasinin ve halk edebiyatının temel mitolojik öğelerini beslemeyi sürdürmüştür (Jensen, 2000, s. 58). Haçlıların bu ve benzer etkilerinin arasında hiç şüphesiz yeni dinlerinin sadık orduları olan İskandinavların Baltık denizinin kuzeydoğusuna doğru kendi Haçlı seferlerini düzenlemeleri de bulunmaktadır (Eric, 1980, s. 48). Saxo Grammaticus, on ikinci yüzyılda kaleme aldığı eseri Gesta Danorum’da Danlı orduların kuzeyin kendi içindeki Haçlı seferleri ve Danlı orduların askeri durumları hakkında uzun tasvirler yapmaktadır (Saxo Grammaticus, 2015, s. 376). Buna rağmen Latince yazılan dönem kaynaklarının çok azı da dolaylı olarak Haçlı orduları içindeki İskandinav halklarından katılanların nispeten detaylı tasvirini yapmaktadır.

Svend Svensson ve I. Haçlı Seferindeki İskandinav Birlikleri

Birinci Haçlı seferinin yarattığı coşkulu atmosferde yeni Hristiyanlaşan Vikingler hızla Anadolu’ya geçmeye başlamıştı. Birinci Haçlı seferini anlatan Fransızca kroniklerde *Dani*, *Daci*, *Danai*, *Normanni* ve *Gothi* kelimeleri Haçlı birlikleri içerisindeki çok da uzak olmayan bir geçmişte barbar olarak nitelenen Vikinglerinin torunlarıdır. Bu tür açık tanımlamaların yanı sıra kroniklerde kimi isimlerin yanında Forcenez, insanus, visanus nitelemesini bulmak bu ismin bir kuzeyli olduğunu akıllara getirmektedir. Zira batılıların tanıdığı en çılgın, en kuvvetli ve en canlı erkekler kuzeylilerdir. (Anonymi Gesta Francorum et Aliorum, XXVI, 1890, s. 346) Albertus Aquensis dinsel hareketin Clermont’tan (Dan Ülkesi’ne) regio Danorum’a kadar uzandığını söylemektedir. Latin kroniklerinin Vikingleri tanımlamakta yarattıkları bu karışıklık, Haçlı birlikleri arasındaki İskandinavların bu büyük coğrafyanın tam olarak neresinden geldiklerini anlamamızı güçleştirmektedir. Haçlılar arasındaki kuzeylilerin tam olarak Danimarka’dan mı İsveç’ten mi yoksa Norveç’ten mi geldiğini bu yüzden anlaşılmamaktadır.

Estridsen ya da Estrith hanedanının kurucusu Sveinn Ástríðarson 1019 yılında İngiltere'de doğmuştur. Hanedana adını veren annesi Estrid, “Çatalsakalı” Sveinn Tjúguskegg'in kızı, İskandinavya ile İngiltere'yi birleştiren bir egemenlik kuran Knud'un da kardeşidir. Estrith'in Ulf Torgilsson'dan doğan oğlu Sveinn Ástríðarson daha sonra Danimarka'yı krallığı altında birleştirmiştir. Sveinn Ástríðarson sadece bilinen yirmi çocuğunun beş tanesi kral olarak ülkelerini yönetmiş, dokuz tanesinin ise sadece tarihsel kayıtlarına ulaşılabilmiştir. Sveinn Ástríðarson'un çocuklarından bir tanesi olan Svend Svensson'un ise, biri erkek ikisi kız üç öz kardeşi bulunmaktadır. Svend Svensson'un bilinen üvey kardeşleri beş tane dir. Bunlardan Harald Hen yaklaşık olarak 1041'de, Knud IV den Hellige 1043'te Danimarka'da, Olof Hunger Svensson yaklaşık olarak 1052'de, Erik Ejegod 1056'da Slingerup'ta doğmuştur. Öz kardeşleri olan Ingrid Svendsdotter 1050'de, Gungild Svendsdotter de 1051 ya da 1054'te dünyaya gelmişken, Nils Svensson 1064'te doğmuştur.

İskandinavya'nın en yaygın isimlerinden birisini taşıyan (Sørensen, 1983, s. 11) Sveinn Ástríðarson'un oğlu Svend Svensson'un kısa hayatı Avrupa ve İskandinav tarihinde, edebiyatında ve kültürel kimliğinde derin izler bırakmıştır. Bu derin izler Svend'in Anadolu'daki yarım kalan Haçlı macerasına dayanmaktadır. Birinci Haçlı Seferi sırasındaki askeri hareketlerini Albertus Aquensis'in yazdığı dönemin ünlü kroniklerinden Historia Hierosolymitanae Expeditionis isimli eserde takip edebiliyoruz. (Willelmus Tyrensis, 2010, IV. Bap) Svend Svensson'un Akşehir önlerinde Türk okçularının baskınına uğradığı ise ilk kez Willelmus Tyrensis'in Historia rerum in partibus transmarinis gestarum isimli kroniğinde bahsedilmiştir. Willelmus'un aktardığına göre Danların Kralı'nın oğlu olan Svend en az nesebi kadar karakter sahibi ve güzel görünüşlüdür. Svend de Avrupa'daki birçok prens gibi kutsal topraklara ulaşmak ateşiyle yanış tutuşmaktadır.

Svend Svensson da emrindeki bin beş yüz askeri ile Anadolu'ya doğru yola koyulmuştur. Ülkesinden yola çıkan bu Viking Haçlısı, Antakya kuşatmasına destek olmak için Anadolu'ya ulaşmıştır. Babasının krallığından yolculuğuna diğerlerinden geç başlayan Svend, acele ile bölgedeki diğer haçlı birliklerine katılmıştır. Bu geç kalışa kimi kişisel işlerinin istediği gibi çözülmeişinin neden olduğu sanılmaktadır. Geç kaldığı için komutasındaki askerlere başka hiçbir komutanın desteği olmaksızın önderlik etmek zorunda kalmıştır. Önünden gidenlerin yolunu takip ederek ulaştığı Konstantinopolis'te İmparator I. Aleksios Komnenos tarafından büyük bir hürmet ile karşılanmıştır. Daha sonra tekrar yola çıkan Svend ve beraberindekiler İznik'e (Nicaea) duraksamadan Anadolu'ya ilerlemiştir.

Akşehir (Philomelium) Kuşatması ve Sonrası

Birinci Haçlı seferinin en kanlı yılı olarak kabul edilen 1097'de, İznik bozgununu telafi etmek üzere batıdan yola koyulan yüzlerce kont, dük ve iyi eğitilmiş şövalyeler, zırhlı ve zengin birlikleriyle beraber Gautier Sans-Avoir'ın ordusuna katılmak üzere Anadolu'ya gelmişlerdi. (Willelmus Tyrensis, 2010, I. Bap) Hazırlıklarını tamamlayan yeni kuvvetlerle birlikte Haçlılar 27 Haziran'da Anadolu'nun içlerine doğru hareket etmiştir. (Foucher de Chartres, 5. Bölüm) 1 Temmuz 1097'de Haçlılar, Bolvadin (Polybotus) ile Akşehir (Philomelium)'e ulaşmış, Ağustos ayında ise Türklerden boşalan Konya (Iconium)'a girmişlerdir. Bir yıl geçmeden 1098'in Haziran ayında Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos Haçlılara katılmak için yeni bir güç ile Anadolu'ya geçer ve Akşehir'e kadar gelir. (Anna Komnena, 11. Kitap, VI. 1, 1890, s. 339) Haçlılar ise bu sırada Antakya önlerindedir ve Bizans'tan gelecek yardıma bel bağlamaktadır. Bizans ordusu içinde yer alan ve Bohemond ve diğer Haçlı önderleri ile akrabalıkları bulunan kuzeylilerin özellikle bu noktada bağlantı kurdukları anlaşılmaktadır. Anadolu Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan Konya'ya yeniden hâkim olup 1098 yazında Kilikya'ya doğruya ilerlemiş ve Akşehir (Philomelium)'e kadar ulaşınca I. Aleksios Komnenos Konstantinopolis'e dönmüştür. (Venning, 2015, s. 33 vd.)

İşte bu tabloda muhtemelen 1096 yılı Kasım ayında eski Roma yolunu kullanarak birçokları ile birlikte Anadolu'ya gelen Haçlılar arasında Svend Svensson da bulunmaktadır. (Dass, 2011, s. 28) Selçukluların Anadolu'ya gelmesinden sonra Anadolu'daki Hristiyan ve Müslüman yerleşimleri arasında mücadele alanı olan Akşehir Haçlı ilerleyişinin de hedeflerinden birisi haline gelir. 1097 yılında Papa II. Urban'ın çağrısıyla yola çıkarak kutsal topraklara doğru ilerleyen birçok ülkeden gelenler vardı; Anglo-

Saksonlar, Germanler, Franklar kadar Danimarkalılar ve Norveçliler de vardır. (Runciman, 2008, s. 87) Kitlelere öncülük eden Avrupalı hanedan üyeleri arasında Danimarkalı genç prens Svend Svensson da bulunmaktadır. Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti Konstantinopolis üzerinden Anadolu'ya oradan da Kudüs'e ulaşmak isteyen onlarca ummadıkları bir direniş ile karşılaşmıştır. Bu direniş bir yandan Anadolu'daki Hristiyan-Müslüman, Bizans-Selçuklu çekişmesinin geçiciliği hissiyatını yıkmış, öte yandan da Hristiyan dünyasındaki doğu ve batı ayrımını iyiden iyiye körüklemiştir. (Ayönü, 2014, s. 99) İşte bu önemli siyasi ve askeri toz dumanın ortasında İskandinavya'dan gelen ve Hristiyanlığa yeni geçmiş bir komutan ve askerleri de bulunmaktadır.

Bu noktada Willelmus'un aktardığına göre; Svend Svensson ve beraberindekiler Akşehir'e ulaşmadan önce konaklamış ve konakladığı yerde Türk ordularının atağı ile karşılaşmıştır. (Willelmus Tyrensis, IV, 2010, s. 218) Burada Akşehir'de önce ok yağmuru ile karşılandığı, sonrasında ise Svend Svensson ve emrindekilerden sağ kalanların kılıçtan geçirildiği de iddia edilmiştir. (Jensen, 2001, s. 21) Türklerin ani atağı karşısında hızlı hareket edip savunma yapamayan Svend Svensson ve beraberindekiler imha edilmiştir. Anna Komnena'da anlatılan tamamı Türkler tarafından yok edilen on bin kişilik başbozuk haçlı topluluğu arasında Svend Svensson ve beraberindeki Viking haçlılarının olması muhtemeldir. (Anna Komnena, 10. Kitap, VI. 1, 1890, s. 306) Öte yandan Anadolu içlerine doğru yaptıkları sefer boyunca yanında olan Svend Svensson'un eşi, Bourgogne Dükü I. Guillaume'nin kızı olan Florine de Bourgogne ise Türklerin baskınından sağ kurtulmayı başarmıştır. (Riley-Smith, 1997, s. 95)

Svend Svensson ve eşinin ölümü daha sonra edebiyatta Ortaçağ'dan başlayarak epik eserlerde sıklıkla kullanılan bir tema haline gelmiştir. İlk kez 1581 yılında Torquato Tasso imzası ile yayınlanan *La Gerusalemme liberata* isimli destansı şiirdeki ana karakterlerden olan Rinaldo, kutsiyet atfedilen bir niteliğine dayandırılarak Svend Svensson'un cansız bedeninden çıkarılan kılıç ile Kudüs'ün surlarından içeriye girmiştir. Svend Svensson'un ölümünün yarattığı psikolojik etki böylece Kudüs'ün Hristiyanlarca fethinde yeniden destansı bir niteliğe büründürülmüştür. Bu etki sadece İskandinavya ile sınırlı kalmamış, İrlandalı bir gazeteci olan William Bernard McCabe 1855 yılında Florine ile Svend'in hayatını konu alan tarihi bir roman yazmıştır.² Bu niteliğin neredeyse beş yüz yıl sonra dahi şairleri etkileyecek kadar canlı olması Svend Svensson'un dramatik yolculuğunun gücünden kaynaklanmaktadır.

Sultan I. Kılıç Arslan bir taraftan Haçlıların yürüyüşleri sırasında ülkesine verdikleri zararları gidermeye çalışırken, bir taraftan da Bizans kuvvetlerine karşı batı sınırlarını savunmak durumundaydı. Bundan başka, Birinci Haçlı Seferi'nin arkasından durmadan Avrupa'dan akıp gelen küçük büyük Haçlı gruplarına karşı da mücadele etmek zorunda kalıyordu. Bunlar arasında en önemlisi ise işte 1099 yılında Danimarka kralının oğlu Sven'in idaresi altında gelen Haçlılar idi. Kılıç Arslan, 15.000 kişiden oluşan bu orduyu Akşehir ile Ilgın (Terma) arasında tamamen yok etti. (Demirkent, 1996: 33) Buna rağmen kuzeylilerin Haçlı düşüncesi ile ilişkisi kesilmemiş, Svend'in mirası çeşitli şekillerde sahiplenilmiştir. Hatta Svend'in ölümünün hemen ardından, Birinci Haçlı seferinde gelen İskandinavlardan kısa bir süre sonra ikinci küçük bir kuzeyli akıncı grubu da 1101'de gelen birlikler arasında yer almıştır. (Krey, 1921, s. 280)

Svend'in Anadolu'daki ölümü uzun yıllar boyunca memleketinde ve tüm Hristiyan dünyasında kahramanlık öyküleriyle anlatılır olmuştur. (Jensen, 2001, s. 21) Öyle ki, kendisinden sonra gelen Danimarka kralları Svend Svensson'un Haçlı adanışını kendileri için örnek almışlar ve siyasetlerinin teolojik sınırlarını Svend Svensson'un davranışlarıyla belirlemişlerdir. I. Boudouin'in 1106'daki Mısır seferinin nedeni İngiliz, Flaman ve Danimarkalı hacılardır. (Runciman, 2008, s. 75) Svend Svensson'un mirasını sahiplenen hacılar bölge siyasetini etkileyecek kadar büyük kitlelerle hareket etmişlerdir. Şairler Svend'in Anadolu'daki seferini anlatmaktan hiç sıkılmamışlardır. Svend gibi Viking Haçlılarının seferler sırasındaki efsaneleşen öyküleri daha sonra birer sözlü edebiyat eseri olarak sagaların da yazıya geçirilmesine ve İskandinav tarihinin birer ögesi haline gelmesine katkı sağlamıştır. (Hill, 1993, s. 448) Rönesans'ın önde gelen ressamlarından III. Karel van Mander'in Danimarka Kralı IV. Christian

² Bakınız: William Bernard MacCabe, Florine: Princess of Burgundy A Tale of The First Crusaders, John Murphy & Co., Baltimore, 1855

himayesinde 1609 ya da 1610'da çizdiği portresi dahi, Svend'in mirasının uzun yıllar kuzey halklarının hafızasında sıcak kalışının göstergesidir diyebiliriz.

İskandinav hanedan üyeleri ve kralları Svend Svensson'dan haçlı ruhunu taşımayı sürdürürler. Norveç'te Danimarkalıların siyasi rakip hanedanı konumundaki Harðráða soyundan gelen Norveç Kralı Sigurðr Jórsalafari, 1107 yılında Haçlılara katılmak suretiyle, seferlere katılan ilk kral unvanını elde etmiştir. Sigurðr Jórsalafari'ye kadar birçok hanedan üyesi Haçlı birlikleri içinde yer almış olmakla birlikte, onun katılımıyla ilk kez taç giymiş bir kral seferlere bizzat iştirak ediyor ve elli beş (Fulcherius Carnotensis, 2009, s. 180) ya da altmış (İbn Kalâni'sî, 2015, s. 33) gemisiyle Kudüs'e kadar da ulaşıyordu. (Runciman, II. Cild, 2008, s. 76) Sigurðr Jórsalafari'nin arkasında Danimarkalıların Haçlılara olan katkısı durmuş diyemeyiz, zira kitleler halinde tüm İskandinav halkları Kudüs'e ulaşmak için yarışmaktaydı. Üstelik, Haçlılara katkıları sadece karadan da olmuyordu. Vikinglerin denizci mirası Haçlılara askeri üstünlük sağlamaktaydı. Örneğin Danimarka'dan yola çıkan büyük bir filo 1189 yılının sonbahar aylarında Akka'ya ulaşmıştır. (Riant, 1865, s. 277) Böylece her Haçlı seferinde önemli izler bırakan İskandinavyalıların varlığından bahsetmek yerinde olacaktır.

Sonuç

Hâlihazırda gerçekleştirilememiş olsa da, arkeolojik kayıtlarla da desteklendiğinde Svend Svensson'un Anadolu'da Haçlılar ile birlikte gerçekleştirdiği yolculuğu gösterecektir ki, Vikinglerin Avrupa'nın bu ucuyla süren ilişkisi Hristiyanlaşmalarından sonra dahi devam etmiştir. On birinci yüzyıldan sonra Hristiyanlaşarak Avrupa'nın geri kalanıyla bütünleşmiş bir toplumsal düzleme çekilen Vikinglerin İskandinavya'da kurulan üç kraliyet eliyle Avrupa siyasetinden uzak durduğu düşünülmüş olsa da, Svend Svensson gibi çok erken örnekler bu durumun aksini ortaya koymaktadır. İskandinav hanedanlarının Hristiyanlaşma sonrası meydana gelmesi siyasi erklerinin bu dinsel değişimle dönüşümünü doğrulasa da, Haçlı Seferlerinin siyasi cazibesinden uzak duramamışlardır. Svend Svensson gibi İskandinav hanedan ailelerinin üyeleri Haçlı ordularıyla birlikte hareket etmiş ve kutsal topraklara ulaşmaya çalışmıştır.

Kutsal topraklara varmaya hedefleyen Viking Haçlılarından bazıları ataları gibi deniz yolunu kullanmış olsa da, kimileri de Svend Svensson gibi yine atalarının bir zamanlar uğrak yeri olan Konstantinopolis üzerinden Anadolu yolunu kullanmayı tercih etmiştir. Svend Svensson'un Akşehir yakınlarında on beş bin askeri ile birlikte bulunmayı bekleyen mezarı bir kez daha kuzeyli mirasının Anadolu'daki bir parçasını oluşturacaktır. Binlerce yıldır yüzlerce farklı halktan insanın gelip geçtiği ve kendilerinden izler bıraktığı Anadolu'nun zengin mirasında Svend Svensson'un kişisel öyküsü de bu sayede yerini alacaktır. Svend Svensson'un ataları Viking çağı olarak anılan yıllar boyunca Doğu Roma İmparatorluğu'nun Karadeniz kıyılarında, başkenti Konstantinopolis'te ya da Akdeniz'deki daha uzak eyaletlerinde ticaret yapmak, askerlik yapmak ya da sadece korsan akınlarıyla ganimet toplamak üzere gelmişti. Atalarının bıraktığı izler silinmeden bu kez Svend Svensson ve beraberindekiler kendileri için kutsal olarak kabul ettikleri başka amaçlar için yine aynı coğrafyada bir kez daha bulunmuşlardır.

Kaynakça

- Ayönü, Y. (2014). *Selçukular ve Bizans*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Carnotensis, F. (2009). *Gesta Francorum Iherusalem Peregrinantium* (İ. B. Barlas, Çev.). İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- Christiansen, E. (1980). *The Northern Crusades: The Baltic and the Catholic frontier 1100-1525*. London: Macmillan.
- Damicp, H. (1995). The voyage to Byzantium: The evidence of the Sagas. *Окончание Начало*, 56 (81), 107-117.
- Dass, N. (2011). *The deeds of the Franks and other Jerusalem-Bound pilgrims*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.
- Demirkent, I. (1996). *Türkiye Selçuklu hükümdarı I. Kılıç Arslan*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gabriele, M. (2011). *An empire of memory: The legend of Charlemagne, the Franks and Jerusalem before the First Crusade*. Oxford: Oxford University Press.
- Glazyrina, G. (2002, September). *Galina, The Viking Age and the Crusades Era in Yngvars saga víðförla*. Sagas and Societies: International Conference at Borgarnes, Iceland, Ayı Basım: 1-17.

- Grammaticus, S. (2015). *Gesta Danorum*. J. Olrik ve H. Raeder (Eds.), Kopenhag.
- Hagenmeyer, H. (1890). *Gesta Francorum et aliorum*. Heidelberg: Hierosolymitanorum.
- Hill, J. (1993). Pilgrimage and prestige in the Icelandic Sagas, *Saga-Book Vol. XXIII* içinde (s.433-453) London: University College London.
- Hreysgoða, H. (1911). *Saga Kostnaðarmaður Sigurður Kristjánsson*. Reykjavík.
- Jensen, K. V. (2001). Myten om Prins Svend. *Skalk*, 2, 20-25.
- Jensesen, K. V. (2000). *Korstogstanken i Dansk senmiddelalder, Danmark og Europa I senmiddelalderen*. Aarhus: Aarhus University Press.
- Kalânisî, İ. (2015). *Şam tarihine Zeyl: I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi* (O. Özatağ, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Komnena, A. (1996). *Alexiad: Anadolu' da ve Balkan Yarımadası'nda İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin tarihi, Malazgirt'in sonrası* (B. Umar, Çev.). İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- Krey A. C. (1921). *The First Crusade: The accounts of eye-witnesses and participants*. Princeton: Princeton University Press.
- Lauring, K. (2003). *Byen brænder: Den store brand i København 1728*. Kopenhag: Gyldendal.
- MacCabe, W. B. (1855). *Florine: Princess Of Burgundy: A tale of the First Crusaders*. Baltimore: John Murphy & Co.
- Michaud, J.F. (1854). *Histoire des Croisades*. Paris.
- Mills, C. (1822). *The history of the Crusades*. London.
- Murray, A. V. (1992). The Army of Godfrey of Bouillon, 1096-1099: Structure and dynamics of a contingent on the First Crusade. *Revue Belge de Philologie et D'histoire*, 70(2), 301-330.
- Özkan, S. (2016). *Grikk(j)ar and Grikkland in Viking Rune-Stones*. Proceedings of International Cesme-Chios History, Culture and Tourism Symposium, 145-165.
- Riant, P. (1865). *Expéditions et pèlerinages des Scandinaves en Terre Sainte*. Paris.
- Riley-Smith, J. (1997). *The first crusaders 1095-1131*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Runciman, S. (2008). *Haçlı Seferleri Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Snorrason, O. (1762). *Yngvars saga víðförla*. Nils Reinhold Brocman, Stockholm: Lars Salvius.
- Sturluson, S. (1976). *King Harald's Saga* (M. Magnusson, Çev.). London: Penguin Publishing.
- Sørensen, J. K. (1983). *Patronymics in Denmark and England*. London: Viking Society For Northern Research.
- Tancredi, G. (2005). *Radulfus Cadomensis* (B. S. Bachrach ve Susan D. Bachrach, Çev.)
- Tyrensis, W. (2010). *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*.
- Venning, T. (2015). *A chronology of the Crusades*. Oxon: Routledge.
- Waßenhoven, D. (2006). *Skandinavien unterwegs in Europa (1000-1250: Untersuchungen zu mobilität und kulturtransfer auf prosopographischer grundlage*. Berlin: Akademie Verlag.
- Whitby, M. (Ed.) (2007). *Byzantines and Crusaders Non-Greek sources 1025-1204*. Oxford: Oxford University Press.
- Wilken, F. (1827). *Geschichte der Kreuzzüge*. Leipzig.